

Grotowski arriba a Catalunya 40 anys després

Unes xerrades presenten aquest innovador teatral que mai va estar a Catalunya però sí que va impactar el seu pensament

JORDI BORDES / Barcelona
● Jerzy Grotowski (1933-1999) va revolucionar el teatre dels anys setanta. Buscava la veritat, i per això va allunyar-se de les convencions teatrals. A principi dels

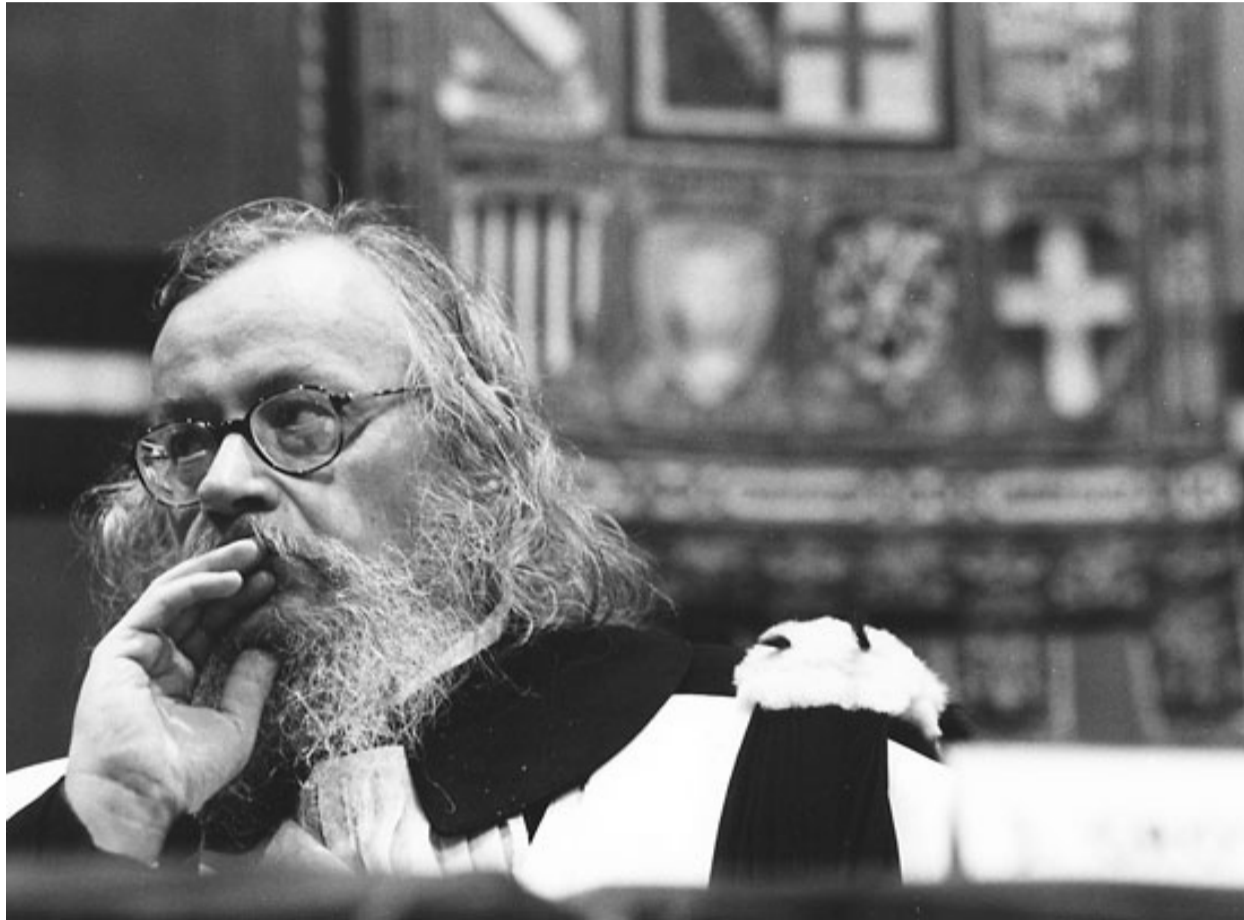
anys setanta, buscava un espai no convencional on fer una de les seves representacions a l'Estat espanyol. Va viatjar a Madrid i, no se sap per què, se'n va desdir. No va arribar mai a Catalunya, però el seu

plantejament pel treball d'actor va impressionar Pere Plandella, Maite Lorés i Lalà Gomà, que n'aprendrien l'abecedari a París, becats per Ricard Salvat. Gràcies a l'impuls de l'Any Grotowski, més enllà

del teatre (es commemora que fa deu anys de la mort de Grotowski i 50 del Teatre Laboratori), el pensador teatral arriba per fi a Catalunya. Uns 40 anys després d'haver-ho volgut fer quan era viu.

No se sap, fins ara, per què Grotowski se'n va anar a Madrid i no va arribar a passar per Catalunya. Probablement, alguna raó política, segons intueix Anna Caixach, impulsora de l'Any Grotowski a Barcelona. Tot seguit l'autor va marxar a l'Índia, on va començar a indagar sobre els ancestres teatrals. La llavor de Grotowski va arrelar amb força en la dramàturgia europea des de l'aïllada Polònia. El seu treball cap a un teatre que expressés al màxim de veritat es va anomenar teatre pobre. I és que, evidentment, les escenografies o els recursos escenotècnics falsejaven la interpretació. Grotowski fa un pas més en el plantejament del treball d'actor que ja havia explorat Stanislavski, que invitava els personatges a buscar en la seva memòria instants de dolor per expressar el drama del personatge. Però mentre que Stanislavski advoca per un teatre realista, Grotowski convida a experiències més subjectives.

A Barcelona, no hi va arribar mai, però sí que s'hi va poder sentir el seu treball a partir d'un muntatge d'*Èdip rei* dirigit per Pere Planella juntament amb Enric Majó, a la Cúpula del Coliseum. D'altra banda, es va fer una assignatura a l'Institut del Teatre de tècnica Grotowski. I Núria Espert també intervindria en una versió d'*Apocalipsis cum figuris*, segons recorda Majó, el 1973 a Pa-

Jerzy Grotowski, en una imatge d'arxiu. / IMATGE CEDIDA PER CORTESIA DE L'INSTITUT GROTOWSKI DE WROCLAW

rís.

L'artista polonès renunciava als espais teatrals tancats, però sempre mantindrà el teatre com a font de recerca de la veritat. Amb els anys, s'adonà que no és eficaç treballar per al públic, sinó que s'ha de vincular els espectadors amb la mateixa acció, fent-los-en partícips. Peter Brook respecta molt Grotowski, tot i que en segueix fins a un cert punt la investigació teatral. Tot i que

Brook també experimenta en espais no convencionals per fer-hi espectacles sovint amb un fort component d'experiència vital, sempre manté distanciat el públic de l'escena. Les accions que impulsa Grotowski, a més, mai no es cobraran. «No és per fer diners; buscaven maneres alternatives de sobreviure», diu Caixach.

Vetllades a Sant Llorenç
L'Any Grotowski, impul-

sat en l'àmbit internacional per la Unesco, va permetre realitzar unes vetllades artístiques al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt al juliol. El balanç d'aquestes 72 hores és notable: «Va tocar molt endins els que hi vam participar.» Durant tres dies, es van dedicar a trencar els hàbits més convencionals: des del de menjar fins al de dormir. Es va treballar al bosc per percebre millor la vulnerabilitat, que ajuda «al desenvolupa-

ment de l'atenció». L'objectiu era aconseguir silenciar la ment, «per poder connectar més endins de la màscara social i de les convencions». Com s'arriba a aquest estadi? Hi ha estructures formals ideades per Grotowski. Una és la dels cants, interpretar cançons al més ancestrals possibles: «La vibració de la veu arriba al cor i desperta un espai nou.» El resultat? Una visió alliberadora d'un mateix amb l'entorn.

L'any que se li dedica s'acaba al gener i avui aporta testimonis

● Des d'avui fins divendres hi ha previstes unes conferències, de rang internacional, a l'Institut del Teatre que ajudaran a conèixer millor el personatge i les seves investigacions. L'Any Grotowski a Barcelona s'allargarà fins al gener del 2010, quan s'editaran traduïts els seus textos en la col·lecció de Fragmenta Editorial. L'encarregada de la traducció és la mateixa Caixach, que ja va redactar la tesi *L'art com a vehicle. La dimensió sagrada de les arts performatives*, a partir de les investigacions de l'innovador teatral. En les conferències d'aquesta setmana intervindran testimonis vitals del treball de Grotowski. Ludwik Flaszen va fundar el Teatre Laboratori amb Grotowski, amb qui col·laboraria fins al seu exili. Jenna Kumiega és considerada una autora de llibres biogràfics essencials per conèixer vida i pensament de Grotowski. També hi intervindrà Inés Castel-Branco, doctora en arquitectura que vincularà el treball del polonès amb les formes teatrals del Living Theatre i Peter Brook. Dilluns, 19, finalment es farà l'aproximació de Grotowski a Catalunya, amb Enric Majó, Pere Planella i Jordi Coca.

A la recerca de la veritat, a partir del teatre

● Jerzy Grotowski explicava que, de petit, s'amagava sota la taula de casa i escoltava les converses de la seva mare amb els companys amb qui jugava a cartes. El jove net es va adonar de les mentides de les converses. Veia que tot era artificial. El seu joc era el de desxifrar dins d'aquest discurs mentider, descobrir quins pensaments amagats hi havia en cada jugador de cartes. Buscava la veritat enmig de tant d'artifici. Anna Caixach, la impulsora de l'Any Grotowski a Barcelona, explica les diferents etapes de l'autor.

Grotowski juntament amb Ludwik Flaszen van crear el Teatre Laboratori, el 1959. El plantejament era el d'eliminar la idea dels personatges i de la representació. Es tracta que els actors presentin accions reals. L'actor, a partir d'un treball artesanal, apareix despulat, sincer. Hi ha argument però el que pesa és el treball de l'actor que defensa el seu paper. Cada dia és una experiència diferent perquè ha de trobar, cada cop, els impulsos de la veritat.

A partir dels anys setanta, Grotowski surt dels teatres i ar-

renca la seva experiència parateatral. Trencava els límits espacials. Se'n va als boscos i convidava a què es barrejin actius (desapareix el concepte d'actor i de públic). Tots són elements actius en aquesta experiència en què, els fins ara coneguts com a actors, tenen un paper de lideratge en les accions. En aquestes vetllades s'intenta trencar les hàbits, en tot allò que és una màscara del propi individu; es procura fer una recerca personal a través de l'art.

Del 1976 al 1985 hi ha l'etapa del teatre de les fonts, dels

origens. Grotowski fa una recerca de les diferents tradicions per trobar el *pinyol*, l'element comú de les tradicions, que sovint té moltes connexions amb els rituals. El 1982 trasllada aquesta experiència als Estats Units, i s'exilia de Polònia.

La darrera etapa, del 1985 fins al 1999, que mor, succeeix a Itàlia i parteix del concepte de «L'art com a vehicle». Després d'investigar en la part orgànica del cos, observa que falta accedir a un pla vertical, espiritual. L'aportació de Grotowski és que aquesta recerca espiritual,

en comptes de ser una incitació a l'aïllament personal, el director exigeix que els participants «no siguin cecs i sords, sinó que han d'estar presents en l'aquí i l'ara», matisa Caixach.

La impulsora de l'Any Grotowski entén que hi ha d'haver molta gent interessada en la manera de pensar del dramaturg, tot i que sigui molt desconeguda. «Veiem que el que és convencional no ens val, no funciona, no porta enlloc. És natural el retorn a l'entorn natural perquè hem descobert que tot és una gran mentida.»